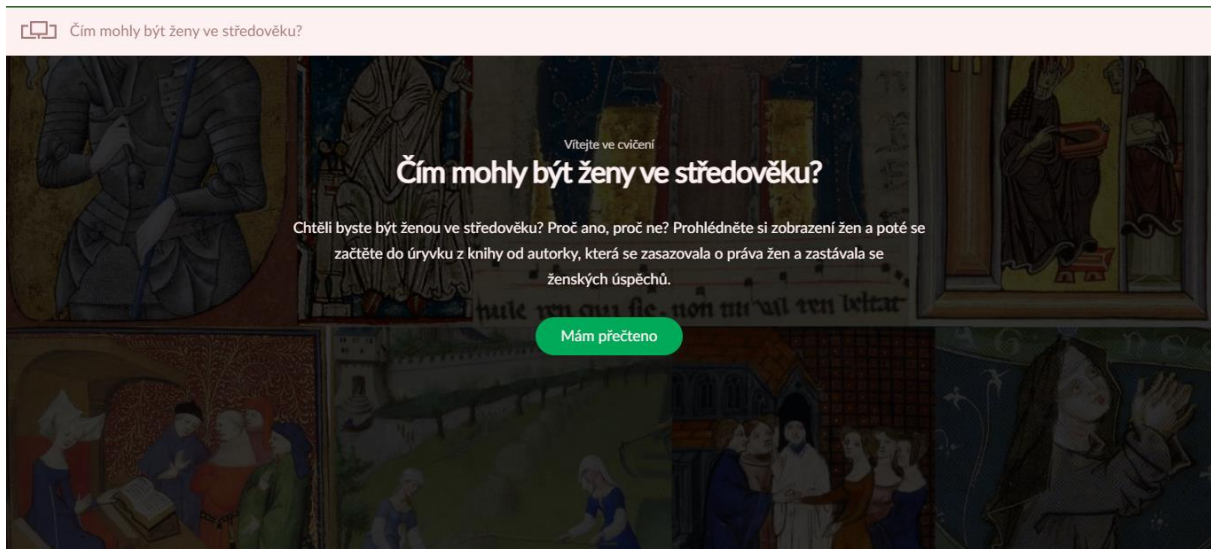

PROHLÁŠENÍ VÝBORU ASOCIACE PRO DIDAKTIKU DĚJEPISU K VEŘEJNÉ KONZULTACI REVIDOVANÉHO RÁMCOVÉHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Praha, 12. 5. 2024

Náhled metodické podpory ve formě cvičení v digitální aplikaci HistoryLab.cz, jež má ilustrovat pojetí jednoho z diskutovaných nových výstupů dějepisné výuky. Zdroj: HistoryLab.cz

Česká veřejnost má příležitost se v posledních týdnech seznamovat s návrhem nového Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV), který k veřejné konzultaci poskytlo MŠMT spolu s Národním pedagogickým institutem (NPI ČR).

Mediální kritika pojetí dějepisu v návrhu tzv. velké revize RVP ZV je bohužel neúnosným způsobem politizována. Namísto věcné diskuze komentáře často přecházejí v kulturní válku. Některá vyjádření navíc překračují standardy kultivované debaty, přičemž jejich dikce je plná nepodložených nařčení a ideologických nálepek namířených na tvůrce návrhu revize RVP. Z toho důvodu se výbor Asociace pro didaktiku dějepisu z. s. (ADD, www.adidej.cz) usnesl na následujícím prohlášení.

1. Důrazně se ohrazujeme vůči osobním útokům na členy a členky pracovní skupiny pro revizi vzdělávací oblasti Člověk a společnost.

Pracovní skupinu pro revizi dějepisu na NPI ČR tvoří odborníci s dlouholetou praxí na základních, středních i vysokých školách. Mnozí z nich jsou členy ADD a věnovali zkvalitnění výuky dějepisu i společenskovední oblasti vůbec desítky let své praxe. Jejich návrh je zajisté třeba podrobit veřejnému připomínkování, aby byl zajištěn, pokud možno co největší, konsenzus odborné komunity i veřejnosti na znění nového RVP ZV. S touto kritikou členové odborných skupin počítají. Kromě veřejnosti jsou k oponentuře každého návrhu smluvně vázáni i odborní oponenti.

Je zcela nepřipustné, aby byli v mediálních výstupech (a to i ze strany jinak seriózních publicistů) nepodloženě obviňováni ze záměrné ideologické manipulace a politické indoktrinace. Ve své práci tvůrci revize vycházejí z aktuální historiografie, pedagogické i didaktické teorie a její aplikace v praxi. Své kroky také dlouhodobě a transparentně vysvětlují, což většina komentářů zcela pomíjí. Útoky, které se pohybují na hranici šíření poplašných, ideologicky manipulativních zpráv a které jsou šířeny i peticí nebo newsletterem ve školách, vypovídají o velmi omezené schopnosti těchto kritiků seznámit se s koncepcí revize a porozumět jí. Jen naprostá menšina komentátorů si dosud dala tu práci prozkoumat dokumentaci jednotlivých výstupů, tedy příklady možných způsobů, jimiž lze očekávané výsledky učení ve škole naplnit (ilustrativní příklady metodické podpory). Právě z nich je ale zřetelné, jak moc se školní výuka na mnoha školách mění, případně může změnit.

2. Dějepis v revizi RVP zdaleka není jen „o genderu“, návrh obsahuje 19 výstupů. Vyzýváme proto k důsledné analýze celého návrhu.

Povrchní úroveň veřejných komentářů návrhu revize RVP ZV v dějepisu se vyznačuje jednostranným důrazem na jediný výstup. Jeho cílem je, aby žáci dokázali rozeznávat, v čem se v minulosti měnily sociální a genderové role mužů a žen - a v čem naopak zůstávají stejné (CAS-DEJ-001-ZV9-012 *Žák určí, v čem se mění a v čem zůstávají stejné role mužů a žen v dějinách; využívá k tomu také příklady lidí, kteří se odlišovali od dobových společenských norem*). Jednostranná orientace na tento „genderový výstup“ bohužel zcela přehlíží, že nové RVP ZV obsahuje množství inovativních a ze své podstaty náročných cílů, které mohou mít na skutečnou podobu výuky a historické gramotnosti žáků a žákyň významnější dopady než schopnost analyzovat role mužů a žen v dějinách a současnosti. Zároveň návrh obsahuje řadu velmi tradičních témat a výstupů, které zajišťují oborovou kontinuitu. Návrh nového RVP ZV pro Dějepis proto doporučujeme nahlížet jako celek, a nevytrhávat jednotlivé výstupy z celkové koncepce změn.

Výroky obviňující členy*ky odborné skupiny pro revizi RVP ZV ze zavádění tzv. „genderové ideologie“ do dějepisu, svědčí o neporozumění problému. V celém návrhu pouze jedna věta v jednom z celkem devatenácti (sic!) výstupů nabízí využít genderovou optiku k rozboru historických souvislostí aktuálně diskutovaného a kontroverzního tématu genderové rovnoprávnosti a citlivosti. Většina kritických komentářů odhaluje hluboké neporozumění tomu, co gender jako odborný termín v historické vědě, ale i řadě jiných sociálních a humanitních disciplín znamená a v čem může být při zkoumání minulosti užitečný. Téma ženské emancipace a boje žen za politická a sociální práva je samozřejmě součástí výuky naprosto tradičně - naopak je dlouhodobě kritizována malá přítomnost tématu genderu a postavení žen v učebnicích a výuce. Navazování partnerských vztahů, stejně jako vztah k vlastnímu tělu, prožívání sexuality nebo způsob oblékání zcela samozřejmě patřily k historickým pohledům na to, jak by se měli chovat muži a ženy. Historické prameny dokládají celkem přesvědčivě, že to, co dnes považují někteří za přirozené a normální, mohlo být v minulosti nahlíženo zcela nepřirozeně a nenormálně - například i to, že žena chce nosit kalhoty, jezdit na kole nebo sportovat v sokole.

Genderová perspektiva je podobně jako postkoloniální optika, environmentální dějiny, historická paměť nebo péče o kulturní dědictví jedním z řady konceptů využitých při tvorbě nového RVP ZV. Jedná se o nástroje, jež mají umožnit dětem a dospívajícím lépe se zorientovat v současnosti a vytvářet si poučený vztah k minulosti i k aktuálním společenským problémům,

ve kterých se používají historické argumenty. Z celého návrhu jasně plyne, že u všech uvedených typů náhledu na minulost jde o témata diskusní, směřující k hledání podložené argumentace, nikoli o indoktrinaci jediným závazným světonázorem. Veškeré komentáře, naznačující cokoliv jiného, si výbor ADD dovoluje označit za nepravdivé, respektive manipulativní a zavádějící.

3. Bez diskuse není demokracie. Vyučující dějepisu mají za úkol vytvářet mladým lidem bezpečné prostředí pro kultivovanou diskusi

Domníváme se, že většina obav a z nich pramenících zavádějících tvrzení o tom, jak nové RVP promění výuku, pramení z nedostatečné představitosti o tom, jak vypadá kvalitní hodina dějepisu. Jednou ze zásad historické gramotnosti, která je východiskem revize RVP ZV, je potřeba umožnit žákům s různým názorovým a hodnotovým rodinným zázemím diskutovat otázky spojené s minulostí a vést je ke kultuře demokratické diskuse, opřené o argumenty získané z kvalitních zdrojů. Takovým zdrojem samozřejmě může být i tradiční výkladová učebnice. Cílem však není její obsah „odříkat“, ale získat oporu pro obhájení názoru. Nezbytným předpokladem výuky orientované na současné děti a mládež je nastolování otázek, které jsou relevantní pro jejich život. Tedy i otázek aktuálních, které vzbuzují kontroverze a jsou spojené například s dopady ekonomických systémů na různé skupiny osob, klimatickým rozvratem nebo queer emancipací.

4. Vyučující v hodinách může vyslovit vlastní názor. A co žáci?

Nejenže může, ale doslova musí. Učitel, nota bene vyučující dějepisu, nikdy nemůže být bezhodnotovým strojem. Ve výuce předmětů, které jsou z povahy věci hodnotově ukotvené (a cílem školního dějepisu a výuky vůbec je v ČR „výchova demokratického občana“), není možné se tvářit, že nemám vlastní názor. Dějepisář*ka má ovšem mít vysokoškolské vzdělání v oboru pedagogiky a ideálně také historie. Vyučující jsou tedy povinni a měli by být schopni odlišit názor od nepodložených dojmů - a totéž mají naučit mladé lidi. Smyslem jejich práce není komukoli vnucovat „jedinou pravdu“, nýbrž pomáhat žákům a žákyním utvářet si vlastní názor na základě spolehlivých informací. Dominantní rolí pedagoga je tedy nestranný moderátor, ale zároveň odborný garant diskuse o problémech, které se ve výuce řeší.

Mediální zkratky, které jsou vykládány tak, že učitel by měl mít „neutrální názor“, jsou bohužel pro veřejnost zavádějící. Vhodnější je zdůraznit, že učitel má být schopen zdůvodnit svůj vlastní názor (který nemusí být totožný kupříkladu s textem učebnice nebo názory všech žáků). Měl by zároveň umět vysvětlit, z jaké pozice k tématu přistupuje a dokázat svůj názor podložit argumenty a důvěryhodnými zdroji. V žádném případě však nesmí svůj náhled žákům vnucovat jako závazný a v případě témat vzbuzujících kontroverze by měl vždy prezentovat názory relevantních stran účastnících se polemiky. Současná didaktika jednoznačně směřuje k tomu, aby vyučující v hodinách vytvářeli prostor pro to, aby se každý žák, bez ohledu na svou víru, původ nebo politické názory, nebál svůj názor ve třídě dát najevo.

Podstatné je vycházet ze zásady, že nahlédnout historickou perspektivu, například dívat se na kontroverzní téma spravedlnosti a rovnoprávnosti pro různé skupiny osob z různých úhlů pohledu, ještě neznamená, že se s některou z nich musí žák ztotožnit. Různé perspektivy mají mít své místo ve výuce a neměly by být předem označovány za nepřijatelné. Z tohoto pravidla je jediná výjimka, totiž názory překračující rámec vymezený Ústavou České republiky, v němž

se má argumentace vyučujících vždy pohybovat. Hodnoty, které mohou být ve škole prezentovány, jsou vymezeny školským zákonem (561/2004, paragraf 2) a rozpracovány v rámcových vzdělávacích programech. Jsou to hodnoty demokratické, liberální a sekulární.

5. Výukou dějepisu směřujeme k vzájemnému respektu, budování vztahu ke státu, zemi, krajině i jejím obyvatelům a k udržení - v i ideálním případě i zlepšení - demokratického pořádku i kvality života v Česku

Návrh na proměnu přístupu k výuce dějepisu v tzv. velké revizi RVP ZV je plně v souladu s ústavním pořádkem ČR a klade důraz na hodnotovou různorodost současných i budoucích občanů a občanek České republiky.

Výbor Asociace pro didaktiku dějepisu vyzývá proto všechny, kdo mají potřebu se k návrhu proměny školní výuky v Revizi RVP ZV vyjadřovat, a to včetně návrhů na proměnu výuky dějepisu a společenských věd (vzdělávací oblast Člověk a společnost), aby toto prohlášení vzali na vědomí a své veřejné komentáře nadále opírali o znalost povahy probíhající modernizace školní výuky.

Výbor Asociace pro didaktiku dějepisu, z.s.